

תורת הבטחון – פרשת תצוה

בענין לבטוח - למען כבוד שמו ית'

וְעִשִׂיתָ בְּגֵדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֶחִיךָ לְקָבוֹד וּלְתִפְאֶרֶת. (כח, ב)

וביאר הספורנו וז"ל, "לכבוד - לכבוד האל ית' בהיותם בגדי קדש לעבודתו. ולתפארת - שיהיה כהן מורה נורא על כל סביביו, שהם תלמידיו החקוקים על לבו וכתפיו", עכ"ל. הרי שהיו ב' טעמים מדוע הכהן לבש בגדי קודש, חדא, שזהו כבוד שמים. דלמשל, אילו בן אדם הולך למלך בשר ודם, הרי פשוט הוא שאם ילך בבגדים שאינם נקיים, זהו פגם בכבוד המלך. ה"ה קל וחומר בן בנו של קל וחומר אצל מלך מלכי המלכים הקב"ה, הכהן ההולך לעבוד עבודת הקודש, אינו הולך בבגדי חול, רק עם הבגדי קודש שהם מכובדים לכבוד שמו יתברך.

ועוד יש תכלית אחרת בלבישת הבגדים, והיינו להיות הכהן מורה נורא על כל סביביו, ר"ל, שכשהוא עובד את מלך מלכי המלכים אינו כמו שאר בן אדם, שהרי הוא עתה עובד עבודת השי"ת, וזה נראה לעיני כל, וע"כ מוטל עליו ללבוש בגדי קודש.

המחוסר בגדים עבודתו פסולה

איתא בזבחים (יה, א) שהכהן שעבד עבודה והיה מחוסר בגדים או שהיו בגדיו מקורעין - עבודתו פסולה. וביאר (שם) רש"י הטעם לזה, משום דבעינן מה דכתיב "לכבוד ולתפארת". הרי חזינן גדול הענין של בגדי קודש, שהרי עבודתו פסולה, שחיסר בעבודה את עיקר הכבוד דבעינן. שהעובד עבודה בלי הבגדי קודש הוא גנאי גדול, שהרי הוא אינו מרגיש שהוא עובד מלך מלכי המלכים הקב"ה.

תכלית האדם בעולם זה להרבות כבוד שמים

ויש להוסיף, דלימוד זה נוגע לכל אחד ואחד אפילו אם אינו כהן. שהתכלית של כל אדם בעולם הזה הוא אך ורק להרבות כבוד שמו יתברך. דהנה תנן במתני' (סוף אבות): "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו לא ברא אלא לכבודו שנאמר: כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", ע"כ. וביאר המהר"ל וז"ל, "ואפשר לומר כי מפני שכל הפרק איירי בלמוד תורה, ולמוד תורה צריך לשמור ולקיים מצות בוראו וזהו כבוד שמים, ולא שיהיה מכוין לכבוד עצמו שכל אשר ברא השי"ת ברא לכבודו, לכך אמר כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו וכו'", עכ"ל. וכן כתב הגר"א (בביאור הגר"א לספרא דצניעותא עמ' ל"ב) וז"ל, "שעיקר הכונה של אין סוף הוא שיתגלה שמו בעולם, וזה כונת בריאת העולם", עכ"ל.

ודברי הגר"א הובא בספר אמונה והשגחה (ר' שמואל מאלצאן תלמיד הגר"א - מיוסד על פי מאמרי הגר"א) והוסיף שם וז"ל בקצר: "וכמו שאמרו (אבות ו, יא): כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו. ועל כן החמיר הקב"ה בעונש חלול השם יותר מכל החטאים, וכמו שאמרו ביומא (פו, א), וכמו שאמרו בילקוט יחזקאל כ' (רמז ש"ס) שהוא גדול מעבודה זרה. על כן נתחייבו בשושן כליה על שנהנו מסעודתו של

אחשורוש כמו שאמרו (מגילה יב, א), כי הוא שמח על בטול בנין בית המקדש כמו שאמרו שם, והראו בזה כמו שמודים לו ומתייאשים מבנין הבית, וכמו שאמרו סנהדרין (קה, א): עבד שמכרו רבו כו', כלום יש לזה על זה כלום. והנה בבית המקדש הוא עיקר התגלות כבודו ית', ע"כ יש בזה חלול השם וכדאי בזיון וקצף, וע"כ נתחייבו כליה, עד שישבו לה' ותקנו ההנאה בצום ובכי וכו'", עי"ש בכל דבריו.

לפרסם האמונה

הנה הרמב"ם בספר המצות מצות עשה ט' כתב וז"ל, "והמצוה התשיעית היא שצונו לקדש השם והוא אמרו (ויקרא כב, לב) ונקדשתי בתוך בני ישראל. וענין זאת המצוה אשר אנחנו מצווים לפרסם האמונה הזאת האמתית בעולם ושללא נפחד בהיזק שום מזיק. ואף על פי שבא עלינו מכריח גובר יבקש ממנו לכפור בו יתעלה לא נשמע ממנו אבל נמסור עצמנו למיתה ולא נתעהו לחשוב שכפרנו ואף על פי שלבנו מאמין בו יתעלה. וזאת היא מצות קדוש השם המצווים בה בני ישראל בכללם רוצה לומר מסירת נפשנו למות ביד האונס על אהבתו ית' ואמונת יחודו וכו'", עכ"ל.

הרי מבואר מדברי הרמב"ם שהטעם שמחויב למסור עצמו על קידוש השם היינו משום שמוטל על כל אחד מישראל "לפרסם האמונה" - וזהו התכלית של יהודי בהאי עלמא, וע"כ ימסור עצמו למיתה ואל יחלל שם שמים.

האומר מה יאכל למחר זהו גנאי לקוב"ה

הנה מי שדואג על פרנסת מחר ואומר "מה אוכל למחר", הרי הוא בכלל קטני אמונה כדאיתא בסוטה (מח, ב). ואין גנאי גדול מזה, שהרי הוא אינו מאמין בהשי"ת שיפרנסו, בכל צרכיו.

ויש לבאר זה במשל: ילד קטן אשר סומך על שולחנו של אביו ואמו, אילו היה הוא מכריז יום אחד שאין הוא בטוח שיזדמן לו מה לאכול מחר, וע"כ הוא שואל ומבקש שיתנו לו היום, מאכל של מחרתו, הלא בודאי האב והאם יכעסו עליו במאוד, באמרם, הרי אנו מאכילים אותך מעודך עד היום הזה, ומה נשתנה היום מיומיי?! ובודאי אי"ז אלא מעזות הבן לדבר כך, ובגנותו האמתי אפילו להעלות מחשבות כאלו עלי רעיונו. אבל כן הוא גם מי שדואג על פרנסת מחר, הרי הקב"ה מפרנסו מעודו על האדמה, ומה נשתנה עתה מאז.

יעסוק בהשתדלות שאינו גנאי לקוב"ה

וכן הוא גם בכל אופן "השתדלות" שהאדם עוסק בה למסחרו. ונביא משל להמחיש הענין: מי שאביו עשיר גדול ומצליח מאוד במסחרו, ועכשיו הגיע הזמן שגם הוא צריך להתעסק באיזה אופן השתדלות לפרנסת ביתו, אבל הבן הזה לא רצה לבקש מאביו שיתן לו עסק, אלא הוא רוצה למצוא עסק שלו, בעצמו. והלך הבן וביקש ומצא עסק ב"אסיפת אשפה", הלא בודאי לגנאי גדול יחשב, לו ולמשפחתו. כן הוא לענין כל השתדלות שאסור לאדם לעסוק בו,

לגנאי יחשב לאיש כזה, שהוא אינו מאמין בהקב"ה להזמין לו עסק באופן הראוי ומכובד, ובאופן של היתר (מחוץ לאיסור השתדלות בכה"ג).

בטחון למען כבוד שמו

וכמו שמבואר בהמחוסר בטחון בהשי"ת אין לך גנאי גדול מזה, כן ה"ה להיפך מי שבוטח בה, אין לך כבוד שמים גדול מזה! ויש להוסיף מה שכתב בספר העיקרים (מאמר ד, פרק מ"ח) וז"ל, "התקוה והתוחלת אל השם יתברך הוא דבר יותר מעולה מכל התהלות שאפשר שישבחה האדם להשם יתברך, אמר המשורר ואני תמיד איחל והוספתי על כל תהלתך (תהלים ע"א י"ד)", "עכ"ל. הרי אין לך תהילה ושבח יותר שיתכן לשבח קוב"ה, יותר ממי שיש לו בטחון בו. דברים נפלאים עד מאוד!

ולא עוד, שהשם בטחונו בהשי"ת למען כבוד שמים, יזכה שהשי"ת יושיעו. והענין מבואר היטב בספר העיקרים (מאמר ד, פרק מ"ז) וז"ל, "התקוה והתוחלת הוא דבר הכרחי אל המאמין, כדי שימשך אליו החסד הנמשך אל הבטחון, אמר הנביא (איכה ג, כה): "טוב ה' לקיווי", וכן היה דוד משבח את עצמו ואומר (תהלים כה, ג): "אותך קויתי כל היום". והתקוה היא על ג' פנים, האחת היא תקות החסד, והיא שיקוה אל השם יתברך שיושיענו על צד החסד בלבד לא מצד שום חיוב כלל. והשנית היא תקות הכבוד, והיא שיקוה אליו שיושיענו לפי שהורגל להושיעו, ואם לא יושיענו גם עתה יהיה זה זלוזל לכבודו, כי האדון שהורגל להושיע את עבדו אם אינו מושיעו בעת צרתו יאמרו הרואים שזה מצד חולשת יכולת האדון וכו', ותקות הכבוד היא יותר בטוחה, וזה כי מי שהורגל לעזור לשום אדם ואינו עוזרו, הנה ראוי לו, כדי שהרואה לא יחשוב שמה שאינו עוזרו עתה הוא בסבת לאות או חסרון באדון, שיתעורר לעזור על דבר כבוד שמו, כמאמר המשורר (תהלים ע"ט, ט): "עזרנו אלהי ישענו", רוצה לומר, אתה שהיית רגיל להושיענו, ואמר על דבר כבוד שמו, לומר שאין אנו מבקשין העזר מצד שום חיוב שיש לנו עליך ולא בעבור זכיות שיש בנו אבל בעבור כבוד שמו, שלא יאמרו הגוים שאינך יכול עתה כמו שהיית יכול עד עכשיו, וזה שאמר אחריו למה יאמרו הגוים איה אלהיהם", "עכ"ל. ועיי"ש בכל דבריו שהארץ לבאר הענין. הרי מבואר היטב במתק לשונו, שמדת הבטחון, כבוד גדול הוא להקב"ה, כי בעל הבטחון אינו מבקש כלום עבור עצמו, אלא בוטח בה' למען הרבות כבוד שמו הגדול יתברך, ובגלל בטחון כזה יזכה שיעזרהו השי"ת למען כבוד שמו יתברך.

ראוי לבקש שכר על הבטחון

ומרן המשגיח מוה"ר מתתיהו סלומון שליט"א (מתנת חיים פורים, עמ' מ"ט) האריך בעניין הלז, והנה תו"ד, "וביאר בזה מו"ר הגה"צ ר' אלי לאפיאן זצ"ל, שבטחון הוא יוצא מן הכלל, שעל בטחון יכולים וראויים שנבקש שכר עליה, כי בבטחון אינו מבקש בשביל עצמו, אלא בשביל קידוש שמו ית', כי הרי זה יהיה הלול ה', אם האדם שבוטח בשמך באמת, ותהלת הבטחון בפיו תמיד, ועכ"ז אינו מצליח כלל בחייו, שיצחקו הבריות ויאמרו ראו כי אין הבטחון מועיל כלל, כי ראו בצדיק זה הבוטח בהשי"ת, שלא הועיל לו, ויוגדל בזה הקושיא של צדיק ורע לו, ולפי"ז מה שאנו מבקשים "ולא נבוש כי כך בטחנו" אין הכונה מפני

צער האדם שלא יהיה לו בושה, אלא מפני חילול ה' שבטחון שלי לא הצליח.

ואמר מו"ר ז"ל שידוע דהחפץ חיים ז"ל היה הולך לעלי' להתבודד ולשוחח עם הרבש"ע כדבר איש אל רעהו, והיו תלמידים שמרוב סקרנותם היו מטים אוזן מבעד לדלת לשמוע מה מדבר שם הח"ח, ופעם שמעו איך שמתחנן ומבקש מאת ה' לאריכות ימים, ונימק בקשתו דאם לא יהיה לי אריכות ימים יצא מזה חילול ה', שהרי כל ימי חיי אני מפרסם חובת הזהירות מלשון הרע, ויסדתיו על הפסוק מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב נצור לשנך מרע וגו', ולכן מפני כבודך אני צריך להאריך ימים. וזהו שאנו מבקשים "ותן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת ושיום חלקנו עמהם ולא נבוש כי כך בטחנו", כי הוא תפילה על מניעת חילול ה', "עכ"ל.

ובאמת, זהו כל כוונת התפילה, שהארץ הנפש החיים (שער ב, פרק י"א) בענין זה וז"ל: "כי באמת יפלא איך שייך לבקש להתחנן כלל לפניו ית"ש להסיר מעליו צערו ויסוריו, כמו בענין רפואות הגוף. אם הרופא משקהו סמנים חריפים או אם הרופא מוכרח אף גם לחתוך אבר אחד לגמרי שלא יתפשט ארס החולי יותר. האם יתחנן אליו החולה שלא ישקהו הסמנים או שלא יחתוך האבר. הלא החולה עצמו שוכרו לכך. כן איך ישפוך שיח לפניו ית"ש להסיר מעליו היסורים. הלא המה רטיה וסמא דחיי לכפר עונותיו. כמאמרם ז"ל (שבת נה, א) אין יסורין בלא עון. ואם לא אפוא. נפש החטאת במה תתכפר: אמנם תכלית הכוונה, צריכה שתהיה רק צורך גבוה. כי במקום שיש חילול שמו ית' כגון צרת כלל ישראל. באמור עם ה' אלה והמה מוכים ומעונים. מחוייבים לבקש ולשפוך שיח לפניו ית"ש על חילול שמו ית'. ואך למען שמו יעשה. וגם היחיד על צערו אף אם אין חילול השם בדבר. יש מקום ג"כ לבקש לפניו יתברך על גודל הצער של מעלה בזמן שהאדם שרוי בצער למטה. כמאמרם ז"ל (במשנה פ"ו דסנהדרין) אר"מ בזמן שהאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי. ואמרו בשמו"ר פ"ב. ובחזית בפסוק אני ישנה, 'תמת' גו' מה התאומים הללו אם חשש אחד בראשו חבירו מרגיש. כן אמר הקדוש ברוך הוא עמו אנכי בצרה. ובתנחומא (פ"פ אחרי) כל ישועה שבאה לישראל היא של הקדוש ברוך הוא שנאמר עמו אנכי בצרה גו' (ר"ל ומסיים ואראהו בישועתי). הישועה שלך היא שנא' ולכה לישועתה לנו. ובש"ט תהלים מזמור י"ג יגל לבי בישועתך אר"א זה א' מן המקראות הקשים שישועתו של הקדוש ברוך הוא היא ישועתך של ישראל. בישועתנו אין כתיב אלא בישועתך בו ישועתך היא ישועתנו. ועיי' זוהר אמור צ' ריש ע"ב בענין הכתוב לה' הישועה. וזהו עמו אנכי בצרה. היינו שמן המצר משתף אותו ית"ש אז אחלצהו וכו'. וכשהאדם אין מרגיש צערו מיסוריו. מגודל מרירותו מצערו כביכול. המרורות הללו הן הן עצם מירוק פשעיו. ומתכפר בזה עד שיסורי עצמו בדלין הימנו", "עכ"ל.

ומבואר היטב מכל הנ"ל, שכל בטחונו של אדם בהקב"ה, וגם כל תפילתו הוא רק למען כבוד שמים, ומי שבאמת בוטח בה, ומתפלל על כבוד שמו יתברך, יזכה שיעזרהו השי"ת – "ולא נבוש כי כך בטחנו"!